

Hovsep Hayreni – Ermenistan Seçimlere Hazırlanırken: “ANAYASA SORUNU” VE SA-VAŞ ŞANTAJI

Posted on 26/03/2026

7 Haziran’da gerçekleşmesi beklenen genel seçimlerin öngününde Ermenistan iç siyaseti şok edici bir şantajla çalkalanıyor.

Başbakan Paşinyan diyor ki, “Eğer Yurttaş Sözleşmesi Partisi anayasal çoğunluk sağlamazsa Eylül ayında savaş olacak ve çok ağır sonuçlar getirecek. Dikkat edin, demiyorum ki seçimlerde galip gelmezse; anayasal çoğunluk elde etmezse!..”

Bilmeyenler için küçük bir ön açıklama: Yurttaş Sözleşmesi, Başbakan Nikol Paşinyan’ın liderlik ettiği partidir. Anayasal çoğunluk ise, anayasayı değiştirebilmek için öncelikle ulusal mecliste sağlanması gerekli olan asgari % 60 çoğunluğa (107 üyeli mecliste en az 65 sayıya) tekabül ediyor. Tabii anayasa değiştirme veya yenilemenin ikinci etabı da halk oylamasıdır. Ama mecliste gerekli çoğunluk sağlanmadan birinci etap geçilemeyeceği için, anayasayı değiştirmek isteyen bir siyasi güç ilk başta onu gözetmek zorunda. Biliyoruz ki Paşinyan seçimlerden hemen sonra geçirtmek için yeni bir anayasa hazırlatıyor.

Peki yeni bir anayasa zorunluluğu nereden ileri geliyor? Bu mevcut anayasanın cevap olamadığı düşünülen öz ihtiyaçlar temelinde midir? Diyelim ki iktidar partisinin bakışıyla o da bir neden olsun, ama ondan ibaret olsa gerekli sayının bulunmayışı neden savaş getirsin ki? O halde sorun nedir?..

Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki “Barış” sürecini ciddi şekilde izleyenlerin şüphe

duymayacağı açıklıkta bir gerçeklik var. O da Ermenistan yönetimini anayasa değişikliğine zorlayanın Azerbaycan yönetimi olduğudur. Ve bu yeni değil. Geçen yılın Mart ayında Azerbaycan Dışişleri Bakanı Ceyhun Bayramov Ermenistan'la barış için müzakere edilen 17 noktanın tümünde uzlaştıklarını açıkladığı zaman anlaşmanın eli kulağındaymiş sanılırken, konuşmasının devamında “Ama Ermenistan'ın yerine getirmesi gereken iki şart daha var” diyerek Minsk Grubu'nun lağvını ve Ermenistan Anayasası'nın değiştirilmesini resmen gündeme getirmişti.

17 maddelik Barış Anlaşması taslağı 8 Ağustos 2025 günü Trump'ın şahitliğiyle Beyaz Saray'da ön imzaya alındı. O belgede Anayasa değiştirmeye dair bir şey yoktu. Ama bunu “iç işlerine karışmış olmama” uyanıklığı ile ayrı tutan ve çoktan beri sözlü olarak dayatmış bulunan Aliyev, o toplantıdan hemen sonra güncelledi. Kendi basınına verdiği mülakatta “Paşinyan'ın Anayasa değişikliği için teminat verdiğini” söyleyip “aksi taktirde Amerikan Prezidenti'ne hürmetsizlik etmiş olacağını” da vurgulayarak işi sağlama bağlamak istedi. Daha sonra da her fırsatta Anayasa değişikliği olmadıkça Barış Anlaşması'nın imzalanmayacağını tekrarladı.

Başbakan Paşinyan ve ekibi, önceleri çekingен tarzda itiraz etmelerine rağmen, Beyaz Saray zirvesinden sonra sessiz sedasız o şartın gereğini yerine getirmeye odaklandılar. Fakat bu konu iç siyasette tartışıldıkça “Biz daha 2018 yılında iktidara gelirken Anayasa değişikliğine gitmeyi düşünüyorduk ve söylüyorduk, bu bizim kendi tercihimizdir ve kimsenin dayatmasıyla hareket etmiyoruz” diyen Paşinyan ve arkadaşları hiç de inandırıcı olamadılar.

Nihayet geçenlerde Paşinyan'ın basına verdiği kısa ama çarpıcı bir demeç, anayasa değişikliğinin tam da Aliyev tarafından dayatılan yönde düşünüldüğünü apaçık etti. Aliyev Ermenistan Anayasası'nın kendisinden ziyade, onun atıfta bulunduğu “Bağımsızlık Bildirgesi”ni problem ediyor, orada “Azerbaycan'dan toprak talebi” olduğunu ileri sürüyor ve onun ortadan kaldırılmasını istiyordu. Paşinyan da bu talebi karşılamak üzere “Yeni anayasada bağımsızlık deklarasyonuna atıf olmamalıdır” dedi. Gerekçe olarak ise “Çünkü

bağımsızlık bildirgesi çatışma mantığı üzerine kurulmuştur, biz o mantık üzerinde giderek bağımsız devlet inşa edemeyiz” açıklamasında bulundu. “Biz bunu yapmazsak biliyorsunuz, Aliyev Barış Anlaşması’nı imzalamayacak” diye de eklemek yerine, “öz irade” izlenimini veren bu tür gerekçelendirmeyle yetindi.

Bilindiği üzere bugünkü Ermenistan Cumhuriyeti 1991 yılında kurulmuştur. Eleştirilen Bağımsızlık Bildirgesi ise o kuruluşa temel teşkil eden tarihsel bir belgedir. “Mücadelesiz bağımsızlık olur mu, hangi devlet çatışmasız kurulmuş ki?” gibi karşı mantık soruları yöneltmek de mümkün. Ama bu tartışma bir yana, mevcut Cumhuriyet’in dayandığı o tarihsel belge bugün ne değişikliğe uğratılabilir, ne de yok sayılabilir. Çünkü o günün gerçekliği içinde yazılmıştır.

Bunu bilmelerine rağmen Aliyev’in ısrarı karşısında meşru savunma noktalarından çekilip bu sözlü şartın gereğini de yerine getirmeyi kabul eden yöneticilerin Ermenistan halkına bunu benimsetmek için bir mantık üretmeleri gerekirdi. Bu ise bütün diğer taviz konularında olduğu gibi tılsımlı “barış” sözcüğüyle olabilirdi. İşte bu temelde söz konusu tarihsel belgenin “çatışma mantığına dayalı” diye kötülenmesi akıl edildi. Karşıda devamlı parmak sallayan, tek taraflı yeni şartlar dayatan bir muhatap bulunduğu bakılmadan, sanki karşılıklı iyi niyet ve düşmanlığı aşma çabası varmış ve Ermenistan’ın hukuki temelleri Azerbaycan’a göre daha çatışmacıymış da o yüzden böyle bir revizyonu özellikle onun yapması gerekiyormuş gibi bir tuhaf illüzyonla “çatışma yerine uzlaşma mantığını geçirme” fikri işlendi.

Geçen yılın Eylül ayında partisinin kongresinde Paşinyan “Üçüncü Cumhuriyet” diye anılan bugünkü Ermenistan Cumhuriyeti’nin değişmesi gerektiğini ve seçimlerden sonra yeni bir anayasa ile “Dördüncü Cumhuriyet”e geçiş yapacaklarını ilan etmişti. Tabii sorgulayıcı olan herkesin kafasında “Bu ihtiyaç nereden?” sorusu doğdu ve birçok analist bunun Azerbaycan tarafından değiştirilmesi istenen Anayasa ve bir kenara atılması dayatılan Bağımsızlık Bildirgesi’yle bağını hemen kurdu. Mevcut Anayasa o bildirgeye dayanıyordu. O bildirgenin

devreden çıkartılması için ya anayasanın girişinde ona atıf yapan paragrafın silinmesi ya da en iyisi yeni bir bildirge ile yeni bir anayasa hazırlanması gerekirdi. Bu ise mevcut cumhuriyet yerine yeni bir cumhuriyet ilanı ile olabilirdi.

Dördüncü Cumhuriyet fikrinin evrimini araştırınca Paşinyan'ın daha 2010 gibi erken bir tarihte Haykakan Jamanak isimli kendi gazetesinde benzer bir ihtiyaçtan söz ettiğini gördüm. O zaman da Türkiye ile Ermenistan arasında ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik diplomasi hareketle Dördüncü Cumhuriyet fikrine varmış olması ilginçtir. Ama o tarihlerde ve çok yakın zamana kadar da Üçüncü Cumhuriyet'in dayandığı Bağımsızlık Bildirgesi'yle bir problemi yoktu. 2020 yılındaki yenilgiden sonra bile Artsakh (Dağlık Karabağ) halkının kendi kaderini tayin hakkını savunmayı "çatışmacı mantık" diye reddetme durumunda değildi. 2021 yılı olağanüstü seçimlerinde ve yeni hükümet programında Artsakh'ın ihlal edilen haklarını savunma ve konumunu güçlendirmeye dair vaatleri de vardı. 2022'den itibaren o konuda esaslı tavize yöneldi ve Artsakh halkının kendi yurdundan tasfiye edilmesine kolaylık sağlayan teslimiyetçi siyasetiyle Ermenistan'ın güvenliğinin de tehdit edildiği günlere geldi. Son durumda artık bambaşka bir bakışla gündeme getirdiği Dördüncü Cumhuriyet, geçmişten beri duyduğu öz ihtiyaçtan farklı olarak ve öncelikle dışardan gelen talebi tatmin etmeye yönelik oldu.

Bu yola girmeyi elzem görenler, inkar edilemez bir başka kötü gerçekliği, önceki yönetimlerin Rus güdümü altında oluşunu gerekçe gösterip, kendilerinin dış ilişkileri çeşitlendirme yoluyla global güçler arasında daha serbest hareket edebildiklerini savunarak, fakat aslında onu da başaramazken iki düşman komşunun kısılcığında vasal bir devletçiğe dönüşmenin daha acıklı ihtimalini yadsımaya çalışarak, "hiç bir zaman olmadığı kadar bağımsız" olunacağını iddia etmeye koyuldular. Artsakh'ın yitiminden beri Paşinyan ve arkadaşları "O zaten bizim değildi, ayrıca bizim için bir tuzak ve bizi sürekli Ruslara bağımlı kılan bir faktördü, biz o bağdan kurtulmakla gerçek Ermenistan'ın bağımsızlığını kazandık" gibi züğürt tesellisine benzer bir tuhaf "kazanç" söylemi tutturdular.

Anayasa değiştirme konusunu geçen yıl içinde genişçe irdelemiştim. Buraya o yazdıklarımın bir bölüm eklemek istiyorum.

DIŐARIDAN ZORBACA DAYATILAN ANAYASA DEęIŐIKLIęI VE ERMENİSTAN'I VASAL BİR CUMHURİYETE DÖNÜŞTÜRME AMACI

İki lke arasında yapılacak barış anlaşması için böyle bir şartın koşulduğu başka örnek var mıdır dünyada bilmiyorum. Ama olsa da fark etmez, böyle bir şart sonuçta o ülkenin iç düzenlemesine müdahale demektir ve gerekçesi asla ona meşruluk kazandıracak türden değil. Geçen yıl Antalya'daki "Global Diplomasi Forum" buluşmasında Ermenistan Dışışleri Bakanı Mirzoyan'ın Azerbaycanlı mevkidaşı Bayramov'a açık seçik izah ettiği gibi, iki ülke arasında "karşılıklı birbirinin toprak bütünlüğünü tanıma ve herhangi bir toprak talebinde bulunmama" şartı zaten barış anlaşması içinde açıkça yer alacak ve o belgenin her iki taraf için ulusal belgelere karşı üstünlüğü, yani anayasa dahil hiçbir ulusal kanun veya kararla ihlal edilemezliği de vurgulanacakmış. Böylesine sağlama alınmış gözüken bir anlaşmayı imzalamak için Azerbaycan'ın tek taraflı dayattığı anayasa değiştirme şartı, birinci olarak sürekli yeni tavizler kopartmayı mümkün kılan bu süreci uzatmaya dönüktür. Ama ondan ibaret olmayıp Ermenistan'ın egemenliğine esaslı bir darbe indirme, onu iradesiz kılma yönü de vardır.

Her şeyden önce "Ermenistan anayasasının Azerbaycan toprakları üzerinde hak iddia ettiği" savının gerçeklikle ilgisi yok. Bunu Ermenistan yöneticileri defalarca belirttiler, anayasa metninde bu anlama çekilecek dolaylı bir ifadenin bile olmadığını vurgulayıp, varsa gösterilmesini istediler. Tartışmalar içinde aydınlığa kavuştu ki sorun Anayasa'nın herhangi bir maddesinde değil, ancak giriş bölümünde Ermenistan Cumhuriyeti'nin Bağımsızlık Bildirgesi'ne yapılan atıftadır. Azerbaycan o bildirmede dönemin Sovyet Ermenistanı ile Dağlık Karabağ meclisleri arasındaki birleşme kararından söz edilmiş olmasını bahane ederek, o bildirgenin ve dolayısıyla da ona atıfta bulunan anayasanın Azerbaycan'dan toprak

talep ettiğini ileri sürüyor. Bundan hareketle de anayasanın değiştirilmesini ve en azından o bildirgeye atıfta bulunmayan bir şeyin kabul edilmesini dayatıyor. Paşinyan son olarak ona da boyun eğecek türden beyanlarda bulunmasına rağmen, bunun egemenlik yitimi anlamına geldiğini savunan siyasetçi ve hukukçular omurgalı bir duruş gösterilmesini sağlama çabası içinde oldular.

Bu amaçla dikkat çekilen birinci gerçeklik, Azerbaycan yönetiminin iddia ettiği şeyin tek taraflı değil, karşılıklı olduğudur. Yani sadece Ermenistan Anayasası'nın değil, Azerbaycan Anayasası'nın da kendi Bağımsızlık Bildirgesi'ne atıfta bulunduğu ve onun bildirgesinde Ermenistan'dan toprak talebi anlamına gelen muhtevanın daha da açık olduğu vurgulanıyor. Aslında bu karşılaştırmayı 4-5 ay önce meclisteki bir konuşmasında Paşinyan'ın kendisi de yapmış ve eğer gerçekten problemse o zaman yalnız Ermenistan'ın değil, her iki ülkenin anayasasından ilgili atıfların kaldırılması gerektiğini, fakat kendisinin böyle bir problem görmediğini, bu temelde bir zıtlaşmanın barışa giden yolu çıkmaza sokacağını, bu nedenle "siz de değiştirin" demek yerine imzalanacak barış anlaşmasını her iki ülkenin anayasa mahkemelerinin onayına sunmanın doğru olduğunu savunmuştur.

Mukayese bakımından bilinmesi gereken ikinci önemli gerçeklik şudur ki, Azerbaycan Anayasası'nın önsözü 18 Ekim 1991'de kabul edilen anayasa hazırlık belgesine atıfta bulunurken o belge de kendi sırasında Azerbaycan isimli ilk devletin ilan edildiği 28 Mayıs 1918 tarihli Bağımsızlık Bildirgesi'ne atıfta bulunmuştur. O bildirge ise bugünkü Ermenistan'ın yaklaşık % 60'ını (Syunik ve Vayots Dzor bölgelerini bütünüyle, Ararat, Armavir, Geğarkunik, Davuş, Lori ve Şirak bölgelerini de kısmen olmak üzere) Azerbaycan Cumhuriyeti'ne dahil göstermiştir.

İşin gerçeği o dönem bir dizi bölge Ermenistan ile Azerbaycan arasında tartışmalıydı. Fiilen kimin hükmü altında olduğunu güç dengeleri ve uluslararası ilişkiler belirliyordu. Daha kuruluş aşamasında Ermenistan batıdan Türk devletinin işgal hareketi ve Batum Antlaşması'nın ağır şartlarıyla sınırlanmış, sonra da Tebriz üzerinden Güney Kafkasya'ya

geçen İttihatçı Nuri ve Halil Paşaların Kafkas İslam Ordusu ve onun desteğini alan Azerbaycan güçleri tarafından baskılanmıştı. Anılan yerlerden Syunik ile Vayots Dzor (o zamanki birleşik ismiyle Zangezur) ayrıca Nahçıvan ve Dağlık Karabağ bölgeleri de zaman zaman Türklerin denetimi altına girmiş olsa bile direnişlere sahne oluyordu ve hukuken Azerbaycan'ın toprakları olarak tanınmış değildi. Azerbaycan bu yönde Antant devletlerine başvuruda bulunmuş, kendince haritalar sunmuş, fakat o devletler ve Milletler Cemiyeti nezdinde hiçbir zaman onaylanmamıştı. Osmanlı devletinin Mondros Mütarekesi şartlarına bağlı olarak askeri güçlerini 1914 sınırlarına çekmesinden sonra ise Ermenistan Cumhuriyeti'nin denetim alanı genişlemiş ve Milletler Cemiyeti tarafından tanınmıştı.

Her neyse, şu anki konumuzun esası bu değil. Anayasa tartışması bakımından burada önemli olan şudur ki, kendini 1918-1920 yılları arasında var olmuş ilk Azerbaycan Cumhuriyeti'nin mirasçısı olarak gösteren günümüzün Azerbaycan'ı Ermenistan'a yönelttiği ithamın mantığıyla yorumlanırsa bugünkü Ermenistan Cumhuriyeti'nin % 60'lık bölümü üzerinde hak iddia ediyor sayılabilir. Daha önemli olan ise, o hukuki belgenin dolaylı yoldan söylediği şeyi bugünkü Azerbaycan yöneticilerinin doğrudan iddia etmeleri ve Ermenistan topraklarını hiç çekinmeden "Garbi Azerbaycan" olarak adlandırmalarıdır. Ve bu da Ermenistan'ın Artsakh (Dağlık Karabağ) hakkında artık en ufak bir imada bulunmaktan çekindiği, onun yerinden edilmiş halkının dönüş hakkını bile talep etmekten vazgeçtiği şartlarda oluyor.

Sovyetler Birliği döneminde Ermenistan Yüksek Sovyeti'nin bir üyesi olarak Bağımsızlık Bildirgesi'nin hazırlanmasında rol alan ve bugün de muhalif bir milletvekili olan Aram Manukyan'ın konuyla ilgili yaptığı değerlendirmeye göre, her devletin anayasasında kendi kuruluş belgesine yapılan atıflar vardır. Bu belgeler çoğu durumda Bağımsızlık Bildirgesi adını taşır. Dünyadaki örneklerine bakılırsa bir dizi devletin bağımsızlık bildirgesi kuruluş aşamasında ihtilafli olduğu ve/veya kendisinden ayrıldığı komşu devlete yönelik toprak talebi olarak da yorumlanmaya açık ifadeler içerir. Manukyan bunların ilginç örneklerini sıralamış ve kiminde şaşılacak agresif sözler de bulunmasına rağmen hiçbirinin bir sorun teşkil etmediğini göstermiştir. Yine onun vurguladığı üzere bağımsızlık bildirgesi bir

devletin doğu belgesidir ve anayasasının ona atıfta bulunmamasını istemek o devletin bağımsızlık hakkını tanımamak ya da halkının/ulusunun egemenliğini vesayet altına almak anlamına gelir. (Armenian Second TV, 17/04/2025)

Bu açıdan söz konusu zorlama barış anlaşmasını geciktirme niyeti yanında Ermenistan'ı çok daha küçük ve uydu bir ülkeye dönüştürme amacıyla açıklanabilir. Azerbaycanlı faşistlerin tamamen ortadan kaldırmaya da yeminli göründükleri Ermenistan'ı en iyi halde Osmanlı devletinin imzalattığı 1918 tarihli Batum Anlaşması veya Kemalist hükümetin imzalattığı 1920 tarihli Gümrü Anlaşması'nın (her ikisi sonradan geçersiz olan) ağır bağımlılık şartlarına mahkum etmek, yani kendini savunacak bir ordu bulundurması bile yasaklanan, kendi yollarını denetleme hakkından bile yoksun olan küçücük ve iradesiz bir üniteye dönüştürmek istediklerinin çok somut belirtileri var. Evet, Azerbaycan medyasının eksper görüşleri ve okuyucu mesajları bugün Ermenistan'a o anlaşmaların aynısını dayatmanın histerik naralarıyla doludur. Bu nedenle Ermenistan'ın kendi bağımsızlık bildirgesini kenara atacak bir anayasa dayatmasına boyun eğmesi çok onur kırıcı ve tehlikeli olur.

Türkiye'nin Ermenistan'la görüşmelerindeki özel temsilcisi Serdar Kılıç Antalya Diplomasi Forumu'nda konuyla ilgili görüşünü soran gazetecilere "Bu Ermenistan'ın iç meselesidir, Ermenistan halkı ve kurumları karar verir ne zaman ve nasıl bir değişikliğe gidileceğine" demiş. Buradan anlaşılması gereken şey, Azerbaycan tarafından dayatılan anayasayı değiştirme şartının Türkiye tarafından bile açıkça savunulamazken yine de yerine getirilmesinin beklendiğidir. Yani o değişikliğin dış baskı olmadan yapıldığını söylemesi için Paşinyan'a yol gösterme durumundalar. Öyle ki, onun da 2026 seçimlerine doğru bir elinde Barış Anlaşması'nın protokolü, bir elinde Anayasa değişiklik taslağıyla halka gidip "Barışı mı, yoksa savaşı mı seçiyorsunuz?" ikilemiyle işi kotarması mümkün olsun.

Yukardaki paragraflar geçen yıl yazdığım bölümdendi. Bugün ortaya çıkan durum öngörüldüğü gibi, fakat beklenenden daha çarpıcı ve sarsıcı oldu.

BARIŞ ÜZERİNE TITREME GÖRÜNÜMÜNDE İKTİDARI KORUMA ÇABASI

Barış üzerine titremek insanidir. Evet, fakat öyle görünerek kendi halkını savaş korkusuyla titretmek ve bunu oya tahvil etmek hiç insani değil. “Ya ben” diyor seçimlere giderken Paşinyan, “ya da savaş! Tercihinizi yapın!..”

Hareket noktası çok basit. Halen çok taze olan travmalara hitap ediyor ve neredeyse matematiksel netlikte ikna edici kanıtlara sahip gibi konuşuyor. Evet çok ürpertici, ama zaten etki gücünü de bundan alıyor. “Kaçınılmaz savaş” diye defalarca vurguluyor. “Seçimlerin üzerinden çok zaman geçmeden, en geç sonbaharda!” diyor. “Ben bunun analizini yapmışım... Kendileri hazırlanıyorlar yeni bir savaşa, bizim için çok ağır sonuçları olacak!..” diyerek herkesi paralyze etmeyi deniyor. Halkın hafızasına nokta vuruşu gibi “Eylülde savaş olur” diyor.

Son altı yıl zarfında Artsakh ve Ermenistan’a darbeler vuran Pantürkist saldırganlığın dizginlerinden boşalması hep Eylül’de oldu. 2020 yılında Artsakh üzerine açılan ve 44 gün süren savaş, tam yüzyıl önceki Kemalist ordunun 1920 Ermenistan işgali gibi Eylül ayı sonuna doğru, 27 Eylül’de başlamıştı. İki yıl sonra 13-14 Eylül 2022’de bu defa Ermenistan’ın güneydoğu sınırlarına kapsamlı bir saldırı yapıp Syunik bölgesi zorlandı. 2023’ün 19-20 Eylül günlerinde ise Artsakh’a son öldürücü darbe indirilip bütün Ermeni halkı oradan silindi.

Artsakh’ın yitiminin birinci yıldönümünde bu olguları peş peşe konu eden bir dizi yazıya “Kara Eylül” başlığını koymuş ve yaşatılan trajediler yanında halen devam eden saldırgan politikanın yeni tehditlerine dikkat çekmiştim. Diyebilirsiniz ki, Eylül’ün “uğursuz” denecek kadar kötü ünlü bir tarih olduğunu kendin de işaret etmişken, Ermenistan Başbakanı’nın yeni bir Eylül tehlikesine karşı uyarıcı olmasını neden garipsiyorsun?

Sorun şudur ki, geçen Ağustos’tan beri “Barış artık sağlanmıştı” diyerek kendi halkını

temin etmeye çalışan liderin, seçim kampanyasına başlamakla beraber o söylemini unutup barışın yine tehlikede olduğunu hatırlatmaya odaklanmasıdır. Burada kendi önceki görüşünün açık tekzihiyle beraber tam tersinin abartılı öne sürülüşü bir aradadır.

Doğrusu geçen Ağustos'ta barışın temin edildiği iddiası kadar önümüzdeki seçimlerde iktidar değişikliğinin yeni bir Eylül savaşına yol açacağı iddiası da manipülatiftir. Birbirine zıt iki abartının ortak paydası kendini vazgeçilmez göstermek ve izlediği siyasetin barış için alternatifsiz olduğuna halkı inandırmaktır.

Bunun için bir tarafta “biz” diyor; “barış partisi”, bir tarafta “bütün ötekiler”; hepsi bir arada “savaş partisi”!.. “Her kim bu barış sürecini revize etmeyi denerse, karşılığında savaş bulur” diye vurguluyor. Mübarek, sanki Aliyev'dir konuşan. Artık onun savaş tehdidi yapmasına gerek yok. O görevi kendisinden devralmış vasal yönetici gibi, onun “rövanşist” saydığı çevrelere parmak sallıyor. “Sakin ha! Eylülde yine savaş getirirsiniz!”.

Şantaj niteliğindeki bu çıkış seçmenlerin iradesine ipotek koyma ve psikolojik baskıyla seçim sonuçlarını etkileme çabası olarak ciddi tepkiler aldı. Fakat Paşinyan'ın karşısına rakip olarak çıkan eski cumhurbaşkanlarından Koçaryan'ın, oligark tipler Karapetyan ile Tsarukyan'ın tekrar Rusya'ya bel bağlamak dışında bir alternatif sunmayacakları ve geçmiş dönemin kötü yönetiminden yaka silken halkın onlara fazla yüz vermeyeceği belliyken, yeni alternatiflerin cılızlığı da Paşinyan'ın şansını yine yüksek tutuyor. Gerek Türkiye, gerek Azerbaycan, gerekse ABD ve Avrupa devletleri onun tekrar kazanmasını arzu ediyor.

Bu arada bütün şiddetiyle devam eden Ortadoğu savaşının muhtemel gidişatı Ermenistan'ın zaten kırılğan olan durumunu daha da hassas hale getirmiştir. Şüphesiz ki yenik bir devlet ve cılız bir ülke olarak, tehlikelerin de arttığı bir ortamda çok dikkatli olunması gerekir. Yeni gelen kim olsa şimdiye kadar kayba uğrayanları geri getiremez. Ancak daha omurgalı bir siyaset, meşru haklarını savunmaktan çekinmeyen onurlu bir duruş ve karşılıklı gözetilecek şeylerin tek taraflı dayatılmasına karşı güçlü bir diplomasi hiç değilse bundan sonra elde

olanı korumak için önemlidir.

Yapılan yanlışların düzeltilmesi ve onurlu bir barış için konumunu güçlendirme çabası Paşinyan'ın iddia ettiği gibi yeni bir savaşı kaçınılmaz hale getirmez. Tersine bu kadar gevşek bir liderlik ve zavallı duruş düşmanın daha sonraki hedefleri için uygun fırsatta tekrar saldırmasına el verir.

Ortadoğu savaşının uzaması halinde Ermenistan'ın güvenliği ciddi tehlikede sayılır. Azerbaycan tarafının Türkiye ile koordineli şekilde Ermenistan'dan kopartmaya çalışabileceği bölgeler başta olmak üzere ülke güvenliğinin berkitilmesi, Azerbaycan'la sağlanmaya çalışılan barışın tekrar bozulmaması için uluslararası güvencelerin gözetilmesi, bölge halkları arasında dostlukların gelişmesi için önyargı ve nefret iklimini kıracak etkilerin yapılması ve daha pek çok şey Ermenistan halkı yanında diaspora toplumunun da duyarlılık göstermesi gereken konulardır. Bu bakımdan düşünce paylaşımına katkıda bulunmak için sorunun değişik yönleri üzerine yazdıklarımı özel başlıklar altında sunmaya devam edeceğim.

Okuyan, paylaşan ve yorumlayanlara peşin teşekkürlerimle.

Hovsep Hayreni

25 Mart 2026